

Recenze knihy Peggy Levitt „God Needs No Passport. Immigrants and the Changing Religious Landscape“

Denisa Sedláčková

Abstrakt:

Knihy Peggy Levitt navazuje na její předchozí publikaci *The Transnational Villagers* (2001). Zkoumá životy čtyř skupin, muslimů z Pákistánu, hinduistů z Indie, katolíků z Irska a protestantů z Brazílie a to nejen na území Bostonu a okolí, ale také v zemích, ze kterých přišli. Prostřednictvím rozhovorů s imigranty a jejich příbuznými studuje, jak přináležitost k transnacionálním náboženským sítím utváří zkušenost imigrantů, jejich náboženské a národní identity. Levitt se snaží především o zasazení změn v náboženské krajině Spojených států amerických do širšího globálního kontextu.

Se jménem Peggy Levitt se setká snad každý, kdo se zabývá transnacionální migrací. Jako docentka oddělení sociologie na Wellesley College a výzkumnice v Hauser Center for Nonprofit Organizations a Weatherhead Center for International Affairs na Harvardu je jednou z významných vědkyň v oblasti migrace. V centru jejího zájmu jsou především náboženství a náboženské praktiky imigrantů a to, jak mění a globalizují americkou náboženskou krajinu.

Knihy *God needs no passport* je členěna do šesti kapitol, závěru a obsáhlé přílohy ve formě demografických charakteristik. Celou knihou se vine kritika pojetí sociálních procesů jakožto procesů ukotvených uvnitř hranic národních států. Pojetí státu coby kontejneru¹ je podle Levitt největší překážkou porozumění současným sociálním procesům. Na druhou stranu by však bylo chybou zcela „popřít pokračující důležitost národních států nebo fakt, že státy stále regulují mnoho aspektů života“ (str. 21, překlad vlastní). Právě v přijetí této optiky,

¹ Ulrich Beck (2000) hovoří o převládající tendenci sociálních věd chápat společnost, tedy objekt sociologie, jako uzavřenou v rámci hranic národního státu – „jsou drženy v prostoru kontrolovaném národními státy jako v kontejneru“ (str. 23). Všechny sociální procesy jsou pak chápány (a zkoumány) jako probíhající pouze uvnitř tohoto kontejneru.

kteřá mimo jiné vede k tomu, že se autorka zaměřuje jak na USA coby přijímající zemi, tak na zemi původu, vidím nejsilnější stránku knihy.

Peggy Levitt si klade následující otázky:

- Jak náboženství imigrantů proměňuje náboženskou krajinu Ameriky?
- Jak sociální remitence (*social remittances*) ovlivňují zemi, ze kteréž imigranti přicházejí?
- Jak přináležitost k transnacionálním sítím ovlivňuje utváření náboženských, národních a etnických identit?

Na tyto otázky odpovídá pomocí hloubkových rozhovorů s imigranty ze čtyř zmíněných skupin, ale také s představiteli církví a náboženských organizací a s lidmi, kteří zůstávají ve vysílajících zemích a mají tak možnost popsat změny, které imigrace členů komunity přináší. Zároveň podkládá tato data demografickými statistikami jednotlivých skupin.

V kapitole nazvané *Transnational lives* se autorka kriticky staví k zažitě představě, se kterou se můžeme setkat nejen v rámci migračních studií, ale mnohem častěji zejména v diskurzích integračních politik – totiž, že pouta imigrantů se zemí původu postupem času slábnou, až se zprerhají úplně. Na příkladu jednotlivých komunit v zemích původu i v okolí Bostonu dokazuje, že migranti nejen nepřerhávají pouta se svou komunitou, ale naopak se aktivně zajímají o veškeré dění a často investují nemalé finanční částky či energii do rozvoje těchto komunit a vazeb s nimi. Náboženství je pak podle Levitt jedním z hlavních faktorů, který hraje důležitou roli v inkorporaci imigrantů v hostitelské společnosti. Je také nástrojem, jenž umožňuje imigrantům zůstat ve spojení se svou domovinou – ať již skrze etnické církve² nebo sociální a kulturní skupiny, jejichž primárním cílem není praktikování náboženství, ale jsou protknuté náboženskými hodnotami. Náboženská příslušnost/ náboženská identita migrantům zároveň poskytuje i přináležitost symbolickou – tedy nejen k místní komunitě, ale také k transnacionální síti, která je spojuje s jejich souvěrci po celém světě a vytváří tak v jejich představách imaginární náboženskou krajinu, jejímiž jsou členy.

V další kapitole se Levitt vrací k tématu přináležitosti k národním versus transnacionálním polím. Jestliže je svět rozdělen na národní státy, pak každý z nás musí patřit k jednomu z těchto států coby jeho občan. Levitt však s tímto tzv. „kontejnerovým“ myšlením nesouhlasí. Život v globálním světě narušuje naše zažité představy o jeho fungování a dává vzniknout dalším silným identitám než jen těm národním. Autorka identifikuje tři možné způsoby toho, jak se lidé vypořádávají s touto otázkou. V první řadě jsou zde staromódní

² Pojem etnické církve je používán zejména v americkém kontextu. Imigranti z jednoho regionu vysílající zemi se většinou soustředí v jednom regionu v USA a zde chtějí „rekonstruovat“ mše či náboženská shromáždění tak, jak si je pamatují ze své domoviny – ve stejném jazyce, se stejnými prvky. Vznikají náboženská společenství, která vede kněz (či náboženský vůdce) - sám imigrant, a která se stávají centrem komunity. Příkladem mohou být kostely irských katolíků, brazilské protestantské kostely nebo například tzv. all-black churches – křesťanské kostely, jež navštěvují pouze Afroameričané. Skrze tyto etnické církve či shromáždění je dětem imigrantů mimo jiné předáván jazyk či kultura země původu.

národní občané (old-fashioned national citizens), kteří se považují za členy jednoho, případně dvou států. Další jsou kosmopolité (cosmopolitans), kteří se cítí stejně doma (nebo stejně vykořenění) kdekoli na světě. Poslední skupinu pak představují lidé, pro které je náboženská identita tou nejdůležitější. Pro tyto věřící globální občany (religious global citizens) není svět rozdělen hranicemi národních států, ale vymezený spirituálním a posvátným.

Nejsou to však jen věřící, tedy jednotlivci, kteří hledají nové způsoby přináležení v globalizovaném světě. Také církve a náboženské organizace jsou podle Levitt postaveny před nové překážky. Jsou nuceny vymýšlet nové způsoby, jak dosáhnout ke svým přívržencům, kteří se stěhují do jiných zemí či jsou neustále v pohybu. Díky širokému záběru může Levitt sledovat rozdílné přístupy jednotlivých církví, ať již je to transnacionální náboženská korporace katolické církve, která z jednoho centra dohlíží na jednotlivé národní pobočky, nebo národně založené hinduistické hnutí Swadhyaya, jež je „nuceno“ pracovat za hranicemi Indie, kde se usazují jeho následovníci.

Peggy Levitt upozorňuje, že sociální dopad nově příchozích je daleko širší a má daleko hlubší implikace a to nejen uvnitř amerických hranic, ale také ve vysílajících zemích. Díky rozhovorům jak v Bostonu a okolí, tak i ve vysílajících zemích, tedy s imigranty i těmi, kteří zůstávají, poskytuje Levitt detailní a hlubokou analýzu dopadu sociálních remitencí které proudí přes hranice států oběma směry. Sociální remitence jsou podle Levitt myšlenky, praktiky, sociální kapitál a identity, které migranti posílají zpět do svých komunit v zemi původu. Ty dále prostupují každodenní život komunity a mění její chování, názory na genderové uspořádání a státní politiku. Ideální platformou pro jejich sdílení je podle autorky právě náboženství, zejména náboženské instituce, jež jsou ve své podstatě transnacionální.

Kniha představuje odpověď či spíše poselství k těm, kteří zejména po 11. září začali zpochybňovat americký (nejen kulturní) pluralismus a loajalitu nově příchozích imigrantů vůči USA.³ Levitt, sama obhájkyně více pluralistické a kosmopolitní americké společnosti, tvrdí, že je třeba opustit zažitě představy o tom, co to znamená „být Američanem“ a přizvat do veřejné debaty na toto téma i hlasy imigrantů. Levitt si samozřejmě uvědomuje celosvětový nárůst náboženského fundamentalismu, nicméně se domnívá, že naprostá většina lidí dnes okupuje „šedou“ zónu mezi dvěma extrémami – fundamentalismem a ateismem. Ti, kteří by rádi viděli svět bez náboženství, se prozatím nedočkají – náboženství, byť dlouho považované za ustupující, zůstává hybnou silou v životech většiny lidí a jako takové hraje silnou roli i ve veřejném prostoru. Ale zbavíme-li náboženství kulturních nánosů, zjistíme, že naprostá většina lidí sdílí velmi podobné hodnoty a přání. A přesně v tom vidí Peggy Levitt potenciál do budoucna.

Levitt, Peggy. 2007. God Needs No Passport. Immigrants and the Changing Religious Landscape. New York: The New Press

³ Sem bychom mohli zařadit například Samuela Huntingtona (2004) či Juergensmeyera (2003).

Literatura:

BECK, U. 2000. *What is Globalization?* Cambridge: Polity Press

HUNTINGTON, S. 2004. *Who Are We? The Challenges to America's national identity.* New York: Simon & Schuster.

JUERGENSEMEYER, M. 2003. *Terror in the Mind of God: the Global Rise of Religious Violence.* Berkeley: University of California Press.

O autorce:

Denisa Sedláčková (1984) je studentkou doktorského programu sociologie na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se o roli náboženství v migračním procesu a integraci migrantek a migrantů prostřednictvím náboženských institucí. Kontakt: sedlackova.denisa(AT)gmail.com.